

Eilandspolder; een veeneiland te midden van Unesco werelderfgoed

De Eilandspolder ligt middenin Schermer en het Unesco Werelderfgoed De Beemster. In en om de polder wordt veel gevaren tussen de hoge rietkragen, voorbij de weidse landschappen en langs monumentale dorpjes. Sommige percelen zijn zelfs alleen varend te bereiken. Verder is naast wandelen, fietsen en zwemmen vissen een populair tijdverdrijf. Zowel voor overdag als 's nachts worden visvergunningen uitgegeven. Maar in het waterrijke veenweidelandschap worden ook festivals georganiseerd en diverse excursies gehouden. Natuurliefhebbers kunnen zich op hun beurt vergapen aan de vele vogels vanuit de vogeluitkijkpost of aan het toenemend aantal rietorchissen op verschillende botanisch interessante locaties.

De Eilandspolder ligt in de gemeente Alkmaar en maakt onderdeel uit van Laag Holland. Dit grotendeels agrarische en typisch Hollandse landschap is een natuur- en cultuurhistorische parel. De grote openheid van het landschap, de vele weide- en moerasvogels, de droogmakerijen (drooggelegde meren en nu polders), de dikke veenlagen, de middeleeuwse strokenverkavelingen en historische watergangen (ontstaan door veenontginning), de vele archeologische locaties en de karakteristieke dijk- en lintdorpen maken het gebied bijzonder en van internationaal belang.

De dorpen Grootchermer en Graft verdelen de Eilandspolder in een westelijk en een oostelijk deel met een geheel eigen karakter. Opvallend is het verschil in het kavelpatroon tussen Eilandspolder-Oost en West dat is ontstaan door de verschillende wijzen waarop vroeger veenontginning plaatsvond. In Eilandspolder-Oost is in de Middeleeuwen een groot ontwateringskanaal aangelegd, de Gouw. Loodrecht hierop werden dwarsloten gegraven die het land verdeelden in kavels van precies 1.250 meter lang. Eilandspolder-West is later ingepolderd volgens een vierkant blokkenpatroon.

De grillige, waterrijke Eilandspolder staat in contrast met de strakke, rechte droogmakerijen van de Schermer en de Beemster die het gebied omringen. Wat nog meer opvalt, is de hoge ligging van het 'veeneiland' ten opzichte van de droogmakerijen. Het grootste gedeelte bestaat uit graslanden waar verschillende soorten weidevogels graag verblijven. Langs de oevers van brede sloten zijn door verlanding (het op natuurlijke wijze veranderen van open water in land) brede oeverlanden ontstaan, waar zeldzame plantensoorten kunnen voorkomen. De afwisseling van grasland, rietland en ruigten (kruidachtige vegetaties) maakt dat de Eilandspolder rijk is aan bijzondere flora en fauna. Kenmerkend zijn ook de natuurlijk gevormde meertjes zoals de Knie, Arismeer en de Lei.

Eilandspolder is een belangrijk leefgebied voor de rietzanger, smient, meerkoet, grutto, goudplevier, Kievit, lepelaar en wintertaling. In Eilandspolder-Oost leven beschermde vissoorten zoals de bittervoorn en de kleine modderkruiper, en de noordse woelmuis.

Wat zijn de knelpunten?

De moerasnatuur in de veenweiden is afhankelijk van een natuurlijke verandering in plantengroei, waarbij de ene vegetatie overgaat in de andere (successiereeks). Deze begint bij het dichtgroeien van open water zodat land ontstaat (verlanding) en eindigt bij hoogveenbos. Tussentijdse stadia zijn ruigten en zomen (de randen van een natuurgebied), veenmosrietland en vochtige heide. Voor een grote biodiversiteit moeten al deze stadia aanwezig zijn.

Goede waterkwaliteit is van cruciaal belang, want het ontstaan van nieuwe verlandingen is hiervan afhankelijk. De kwaliteit is op dit moment echter verre van ideaal. Als er niets gedaan wordt, kan dit op termijn in het ergste geval het einde van het veenweidelandschap betekenen en verandert het hele gebied in bos.

Neerdalend stikstof uit industrie, landbouw en verkeer en bemesting van de graslanden door boeren in de omgeving van veenmosrietland hebben een negatieve invloed op de waterkwaliteit en versnellen ook nog eens de successiereeks. Nadelig is ook het periodiek inlaten van zoet water vanuit de Schermerboezem om het waterpeil te kunnen handhaven ten gunste van voedsel voor vogels en het voortbestaan van moerasplanten. Door dit alles wordt het water zoeter en te voedselrijk, terwijl het veenweidelandschap juist floreert bij brak (zoutig) water. Er is echter een gebrek aan brak water dat de veenweiden bereikt.

Een ander knelpunt is dat het beheer van Eilandspolder steeds meer geld kost. Voor de meest natte gebieden wordt gevreesd dat de boeren die agrarisch beheer uitvoeren, bijvoorbeeld door later te maaien om broedende weidevogels te beschermen, geen opvolgers kunnen vinden om het landschap mede te onderhouden. De langgerekte en door water omringde kavels lenen zich namelijk niet goed voor het runnen van een boerenbedrijf. Ze zijn te groot, daardoor vaak lastig bereikbaar - met name met melkvee - en moeilijk te bewerken. Resultaat: minder onderhoud waardoor de natuurterreinen verruigen door struiken en bomen. Dit vormt een knelpunt voor de weidevogels en voor het behoud van veenmosrietland en vochtige heide. Maar niet alleen de natuur- en landschapsbeheerders zien de kosten stijgen. Ook de kosten van het waterbeheer worden steeds hoger, omdat de bodem steeds verder daalt en er meer peilverschillen ontstaan die moeten worden opgelost.

Welke maatregelen zijn nodig?

Het is mede de taak van de provincie Noord-Holland om dit waardevolle cultuurlandschap als geheel te beschermen. Om het gebied duurzaam te kunnen behouden voor de toekomst moet worden ingezet op het behoud van ruigten (kruidachtige vegetaties) en zomen (de randen van een natuurgebied), veenmosrietland en het leefgebied van eerdergenoemde vogelsoorten, de vissoorten bittervoorn en kleine modderkruiper, en de noordse woelmuis. Hiervoor zijn naast het huidige beheer ook extra maatregelen nodig voor het behoud van veenmosrietland.

Waterkwaliteit

Het is niet op voorhand duidelijk welke maatregelen het meest (kosten)effectief zijn om de waterkwaliteit te verbeteren. Er wordt daarom onderzoek gedaan naar de mogelijkheden voor verbetering van de waterkwaliteit. Gekeken wordt naar het verminderen van het bemesten van de graslanden in de omgeving in combinatie met het hydrologisch isoleren van bepaalde gebieden. Dit laatste houdt in dat het water van zwaarder bemeste gebieden en minder bemeste gebieden van elkaar worden gescheiden. Ook wordt onderzocht of het instellen van periodes waarin het uitrijden van mest niet is toegestaan zinvol is en of er verschil is tussen het gebruik van drijfmest of natte mest.

Dit onderzoeksproject wordt voor alle vier de stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden in Laag Holland gezamenlijk uitgevoerd. Dit zijn verder Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder, Polder Westzaan en Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske.

Veenmosrietland

Veenmosrietland komt alleen voor in laagveenmoerassen en veenweidegebieden. In de veenweide is veenmosrietland, dat rijk is aan veenmossen, ronde zonnedauw, orchideeën en varens, in linten langs sloten te vinden. Veenmosrietland kan niet voor altijd op dezelfde plek behouden blijven. Het verdwijnt van nature doordat het via een natuurlijk proces overgaat in vochtige heide. Maar nieuwe aangroei van veenmosrietland is niet vanzelfsprekend meer door een teveel aan stikstof. Om vernieuwing in de hand te werken wordt de bovenste bodemlaag vol voedingsstoffen verwijderd (plaggen), worden gericht bomen en struiken verwijderd en extra gemaaid zodat veenmosrietland minder snel verdwijnt. Daarnaast zorgen de maatregelen die worden genomen voor het verbeteren van de waterkwaliteit voor meer nieuwe verlanding.

Invloed op de omgeving

Bestaande activiteiten in de omgeving zoals recreatie kunnen gewoon doorgaan. Deze activiteiten hebben in de huidige vorm geen negatieve invloed op het natuurgebied. Voor landbouw worden plaatselijk maatregelen genomen om de gevolgen van bemesting te beperken.

De te nemen beheermaatregelen hebben geen nadelig effect op de activiteiten die in en rondom het veenweidegebied plaatsvinden.

Bekijk hier het hele [beheerplan](#)